

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 255/2021-16

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára a sudcov Jany Laššákovej a Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], obaja [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpených Advokátskou kanceláriou UHAL s. r. o., Štefana Moyzesa 9877/43, Zvolen, v mene ktorej koná JUDr. Maroš Uhaľ, advokát, proti uzneseniam Okresného súdu Zvolen č. k. 8 C 29/2020 zo 17. decembra 2020 a 18. januára 2021 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 25. marca 2021 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), ako aj práv podľa čl. 13 dohovoru a základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 a 5 ústavy, ako aj práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) uzneseniami všeobecného súdu označenými v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovatelia navrhujú napadnuté uznesenia zrušiť a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie.

2. Z ústavnej sťažnosti, napadnutých uznesení vyplýva nasledovný stav veci:

3. Napadnutým uzneseniam prechádzalo rozhodnutie okresného súdu o zastavení konania na základe späťvzatia žaloby žalobcami v dôsledku úspešného dovolania podaného sťažovateľmi. Týmto rozhodnutím súd sťažovateľom priznal nárok na náhradu trov konania vo výške 100 %. Uznesením zo 17. decembra 2020 vydaným vyšším súdnym úradníkom okresný súd na základe vyčíslenia trov právneho zastúpenia sťažovateľov nepriznal sťažovateľom náhradu za úkony –

vypracovanie odvolania vo veci samej z 13. augusta 2018 a vyjadrenie zo 7. decembra 2018 k stanovisku žalobcov k odvolaniu na výzvu súdu. Proti uvedenému uzneseniu, ktorým okresný súd nepriznal náhradu trov, sťažovatelia podali sťažnosť, ktorá bola napádaným uznesením z 18. januára 2021 zamietnutá.

II.

Argumentácia sťažovateľov

4. Proti napadnutým uzneseniam podali sťažovatelia túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentujú, že súd pri rozhodovaní o priznaní náhrady aplikoval § 263 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) a pri rozhodovaní o nároku na náhradu trov konania prihliadal len na (ne)existenciu plnomocenstva udeleného advokátovi. Na skutočnosti podľa ustanovenia § 251 CSP neprihliadal.

5. V sťažnosti z 5. januára 2021 proti rozhodnutiu vydanému vyšším súdnym úradníkom argumentovali tým, že napriek tomu, že spornému úkonu – odvolaniu a vyjadreniu nebolo vyhovené krajským súdom, najvyšší súd následne podanému dovolaniu vyhovel a vec vrátil prvostupňovému súdu, kde konanie napokon skončilo v prospech sťažovateľov v rozsahu 100 %. Preto je možné pokladať sporné úkony za jednoznačne účelné prostriedky na bránenie práva v konaní. Bez podania sporných úkonov by v konečnom dôsledku nemohlo dôjsť k podaniu dovolania a následnému úspechu v spore.

6. Na tieto úkony sťažovatelia vynaložili náklady, keď požiadali o ich vypracovanie advokáta. Advokát sporné úkony vypracoval podľa ich požiadavky bez zastúpenia, aby im okrem týchto dvoch kriticky potrebných úkonov na bránenie práva nevznikli iné náklady ako následok udelenia splnomocnenia advokátovi v celom konaní, ktoré nie je možné obmedziť. V prípade udelenia zastúpenia advokátovi by nevyhnutne došlo k tomu, že by sťažovateľov mohol a musel v rámci svojich povinností podľa noriem upravujúcich výkon advokácie zastupovať pri všetkých úkonoch civilného konania a nevyhnutne by si za toto zastupovanie účtoval odmenu. Sťažovatelia však mali záujem len o vypracovanie odvolania a vyjadrenia k nemu, pretože právne služby v tomto rozsahu považovali v tom čase za dostatočné na bránenie ich práva bez toho, aby sa museli nechať v konaní advokátom priamo zastupovať.

7. To, že sa sťažovatelia nenechali pri týchto úkonoch zastupovať, však nič nemení na ich účelnosti ani na opodstatnenosti výdavkov na nich vynaložených a na tom, že obidva úkony (odvolanie a vyjadrenie) boli vyhotovené v písomnej podobe a boli vyhotovené advokátom, čo z nich aj jednoznačne vyplýva. Minimálne v rozsahu tarifnej odmeny nie je možné tvrdiť, že by ich náklady neboli opodstatnené, účelné a vzhľadom na predložené faktúry a potvrdenie samotného advokáta preukázané. Tieto výdavky podľa sťažovateľov plne spĺňajú hypotézu právnej normy stanovenej v § 251 CSP.

8. Tým, že uznesením z 18. januára 2021 bola sťažnosť sťažovateľov proti uzneseniu, ktorým im nebola priznaná náhrada trov právneho zastúpenia v požadovanej výške, zamietnutá, okresný súd porušil označené základné práva sťažovateľov, pretože náhrada trov konania je nesporne pohľadávka účastníka konania voči inému účastníkovi konania, ktorá je dokonca nútene vymožitelná ako každý peňažný nárok.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

9. Podstatou ústavnej sťažnosti je porušenie základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 a 5 ústavy, práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a účinný prostriedok nápravy podľa čl. 13 dohovoru, ako aj práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu napadnutými uzneseniami okresného súdu o nepriznaní dvoch úkonov za požadované právne služby.

III.1. K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením okresného súdu č. k. 8 C 29/2020 zo 17. decembra 2020 (vydaným súdnym úradníkom):

10. Ústavný súd konštatuje, že sťažovatelia namietajú uznesenie okresného súdu, ktorým priznal sťažovateľom (žalovaným) trovy právneho zastúpenia spolu v sume 1 081,21 eur, pričom im nepriznal náhradu trov konania za dva právne úkony z roku 2018 (bod 3), keďže ako žalovaní neboli zastúpení advokátom. V spise sa nenachádzalo plnomocenstvo, ktorým by na konanie splnomocnili advokáta, a teda im nárok na náhradu trov konania za tieto dva úkony nevznikol.

11. Z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom právomoc všeobecných súdov je ústavou založená primárne („... ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a právomoc ústavného súdu len subsidiárne.

11.1. Z princípu subsidiarity vyplýva, že ústavný súd poskytuje ochranu základným právam a slobodám iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Ústavný súd sa pri skúmaní podmienok konania o ústavnej sťažnosti riadi zásadou, že všeobecné súdy sú ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť. Preto je ochrana základných práv a slobôd poskytovaná ústavným súdom prostredníctvom ústavou a zákonom o ústavnom súde upraveného konania o sťažnosti subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak o tejto ochrane nerozhodujú všeobecné súdy (porov. mutatis mutandis II. ÚS 13/01, IV. ÚS 102/09).

11.2. Sťažovatelia podali podľa § 239 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“) proti uzneseniu súdu prvej inštancie vydanému súdnym úradníkom sťažnosť, o ktorej bol oprávnený a povinný rozhodnúť okresný súd ako súd prvej inštancie v súlade s § 248 CSP, a preto právomoc poskytnúť ochranu označeným právam sťažovateľom mal predovšetkým okresný súd v rámci konania o sťažnosti.

11.3. Ústavný súd túto časť ústavnej sťažnosti preto odmietol pre nedostatok svojej právomoci podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

III.2. K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením okresného súdu č. k. 8 C 29/2020 z 18. januára 2021:

12. Z obsahu ústavnej sťažnosti vyplýva, že jej podstatou sú námietky sťažovateľov v bodoch 4 až 8.

12.1. Prostredníctvom čl. 46 ods. 1 ústavy sa môže každý domáhať ochrany svojich práv na súde. Do obsahu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon (IV. ÚS 339/2013). Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy. Z toho vyplýva, že k reálnemu poskytnutiu súdnej ochrany dôjde len vtedy, ak sa na zistený stav veci použije ústavne konformným spôsobom interpretovaná platná a účinná právna norma (m. m. IV. ÚS 77/02).

12.2. Ústavný súd vo svojej judikatúre už viackrát zdôraznil, že vo veciach, ktoré patria do právomoci všeobecných súdov, nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštitúciou (II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, IV. ÚS 339/2013). Ústavný súd je oprávnený preskúmať rozhodnutie všeobecného súdu, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím, došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Ústavný súd nie je súdom vyššej inštancie rozhodujúcim o opravných prostriedkoch v rámci sústavy všeobecných súdov. V zásade preto nie je oprávnený posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a aplikácii právnych predpisov v konkrétnom prípade viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil (III. ÚS 78/07, IV. ÚS 27/2010).

12.3. Ústavný súd považuje rozhodovanie všeobecného súdu o trovách konania za integrálnu súčasť civilného procesu a zásadnú výsadu všeobecného súdu. V rámci tohto rozhodovania však v zásade ide vždy o aplikáciu jednoduchého práva, takže ústavný súd rozhodnutia o trovách konania meritórne preskúmava iba celkom výnimočne, a to v prípadoch, ak samotné rozhodnutie všeobecného súdu je takým excesom z požiadaviek kladených na spravodlivý proces alebo ide o také extrémne vybočenie z princípu spravodlivosti, že je spôsobilé zasiahnuť do ústavnoprávnej roviny, a teda i do práv účastníka konania, ktorý podal ústavnému súdu sťažnosť. Inak povedané, problematika náhrady trov konania by mohla dosiahnuť ústavnoprávny rozmer len v prípade extrémneho vybočenia z pravidiel upravujúcich toto konanie, k čomu by mohlo dôjsť najmä na základe takej interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení aplikovateľného právneho predpisu, ktorá by v sebe zahŕňala črty svojvôle (rovnaké závery porov. napr. aj v I. ÚS 40/2012, II. ÚS 364/2014, II. ÚS 64/09, III. ÚS 92/09, IV. ÚS 248/08, z novšej judikatúry pozri II. ÚS 153/2016, II. ÚS 357/2016, II. ÚS 681/2016).

12.4 V tejto súvislosti ústavný súd uvádza, že ak Civilný sporový poriadok (predtým Občiansky súdny poriadok) vylučuje uplatnenie mimoriadneho opravného prostriedku proti rozhodnutiu o trovách konania (§ 419, § 420 a § 421 CSP), bolo by proti logike pripustiť, aby ich prieskum bol automaticky posunutý do roviny ústavného súdництва.

13. Vzhľadom na vznesené námietky sťažovateľov úlohou ústavného súdu bolo posúdiť, či v prerokovávanej veci ide o takýto prípad.

13.1. Ústavný súd konštatuje, že napadnuté uznesenie okresného súdu nevykazuje z ústavnoprávneho hľadiska také nedostatky, ktoré by po prípadnom prijatí sťažnosti na ďalšie konanie reálne zakladali dôvody na vyslovenie porušenia základného práva sťažovateľov podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a ich práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

13.2 V ústavnej sťažnosti sťažovateľa argumentujú, že v okolnostiach veci okresný súd pri rozhodovaní o priznaní náhrady aplikoval § 263 CSP a pri rozhodovaní o nároku na náhradu trov konania prihliadal len na neexistenciu plnomocenstva udeleného advokátovi. Na skutočnosti podľa ustanovenia § 251 CSP okresný súd neprihliadal.

14. V zmysle judikatúry ústavného súdu za zjavne neopodstatnenú ústavnú sťažnosť možno považovať takú sťažnosť, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mal preskúmať po jej prijatí na ďalšie konanie (II. ÚS 70/00, IV. ÚS 66/02, I. ÚS 56/03).

15. Vychádzajúc z už uvedeného ústavný súd posudzoval ústavnú sťažnosť sťažovateľov a zisťoval, či v danej veci aplikovaním § 251 CSP (podľa ktorého trovy konania sú všetky preukázané, odôvodnené a účelne vynaložené výdavky, ktoré vzniknú v konaní v súvislosti s uplatňovaním alebo bránením práva a odôvodnením namietaného uznesenia) došlo k takému zásahu, ktorý by reálne mohol spôsobiť aj porušenie označených práv sťažovateľov.

16. Sťažovateľa si v podaní zo 4. novembra 2020 uplatnili náhradu trov konania (popri ďalších trovách konania) za podania na súd každé vo výške 1/13 výpočtového základu pre rok 2018 – 70,85 eur spolu s príslušným režijným paušálom vo výške 9,21 eur. Uviedli, že tieto podania boli skutočne vypracované advokátom a že za ne skutočne zaplatili advokátovi odmenu, čo zdokladovali a preukázali potvrdením z 3. novembra 2020 spolu s faktúrami č. 2018/000244 a č. 2018/000344 a dokladmi k faktúram. Išlo o podanie odvolania vo veci samej z 13. augusta 2018 a vyjadrenie zo 7. decembra 2018 k stanovisku žalobcov k odvolaniu na výzvu súdu. Vzhľadom na uvedené skutočnosti sťažovateľa tvrdia, že neexistoval zákonný dôvod na ich nepriznanie.

16.1. V napadnutom uznesení č. k. 8 C 29/2020-392 z 18. januára 2021 súd konštatuje, že právne zastupovanie žalovaných v predmetnom konaní bolo prevzaté 13. augusta 2019. Okresný súd nepriznanie náhrady trov konania odôvodnil v bode 9 napadnutého uznesenia takto: *«Súd vyhodnotil sťažnosť žalovaných ako nedôvodnú. Vyšší súdny úradník, ktorý rozhodoval o výške trov konania, postupoval správne, keď žalovaným nepriznal náhradu trov konania za 2 právne úkony z roku 2018, konkrétne za odvolanie zo dňa 13.08.2018 a vyjadrenie zo dňa 07.12.2018. Za tieto úkony žalovaným neprináleží nárok na náhradu trov konania, pretože žalovaní v čase spísania vyššie uvedeného odvolania a vyjadrenia neboli zastúpení advokátom, resp. v spise sa nenachádza plná moc udelená advokátovi. Žalovaní nepredložili, že v čase podania odvolania voči rozsudku splnomocnili na zastupovanie Advokátsku kanceláriu UHAL s.r.o.. Súd poukazuje aj na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky R 40/1994, na ktoré poukazovali vo svojej sťažnosti aj žalovaní, podľa ktorého „nárok na náhradu trov konania za poskytnutú právnu pomoc má účastník, ktorého zastupuje komerčný právnik (advokát), na základe plnomocenstva, aj vtedy, keď písomné podania podpísal len účastník, ak z nich vyplýva, že ich urobil komerčný právnik (advokát)“.*»

16.2. Na základe uvedeného okresný súd uzavrel, že pri určení výšky trov právneho zastúpenia v uznesení č. k. 8 C 29/2020-392 z 18. januára 2021 bolo postupované správne, a preto sťažnosť sťažovateľov zamietol a ich argumentáciu vyhodnotil ako nedôvodnú, teda nepriznal im ani navýšenie pôvodne uplatnenej náhrady trov konania o sumu 110,77 eur.

16.3. Ústavný súd po preskúmaní veci konštatuje, že okresný súd sa s relevantnou argumentáciou sťažovateľov vysporiadal adekvátne a preskúmateľne, a tak nezasiahol ním do podstaty a zmyslu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

16.4. Ústavný súd je toho názoru, že námietky sťažovateľov nemajú svoje opodstatnenie a navyše rozhodnutie o nepriznaní náhrady trov konania v tak nízkej sume samo osebe intenzitu predstavujúcu možnosť vyslovenia porušenia základných práv a slobôd nezakladá, bez ohľadu na to, akokoľvek sa môže účastníka konania citeľne dotknúť.

17. Vzhľadom na uvedené závery hodnotí ústavný súd námietky sťažovateľov o porušení čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru namietaným uznesením okresného súdu ako zjavne neopodstatnené, čo je dôvodom na odmietnutie ústavnej sťažnosti sťažovateľov podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

18. Sťažovatelia ďalej v ústavnej sťažnosti porušenie základného práva podľa čl. 20 ods. 1 a 5 ústavy a práva podľa čl. 1 dodatkového protokolu odvíjajú od toho, že nepriznaním náhrady trov konania za dva úkony im vznikla aj oprávnená pohľadávka.

19. V súvislosti s namietaným porušením základného práva podľa čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy a čl. 1 dodatkového protokolu (ide o právo hmotného charakteru) ústavný súd poukazuje na svoju ustálenú judikatúru, v zmysle ktorej všeobecný súd zásadne nemôže byť sekundárnym porušovateľom základných práv a práv hmotného charakteru, ku ktorým patria aj základné práva vyplývajúce z čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy a právo podľa čl. 1 dodatkového protokolu, ak toto porušenie nevyplýva z toho, že všeobecný súd súčasne porušil ústavnoprocenčné princípy vyplývajúce z čl. 46 až čl. 48 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru. O prípadnom porušení základného práva podľa čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy a práva podľa čl. 1 dodatkového protokolu by bolo teda možné uvažovať len vtedy, ak by zo strany všeobecného súdu primárne došlo k porušeniu niektorého zo základných práv, resp. ústavnoprocenčných princíпов vyjadrených v čl. 46 až čl. 48 ústavy, resp. v spojení s ich porušením. (napr. II. ÚS 78/05, alebo IV. ÚS 326/07). Preto aj túto časť ich ústavnej sťažnosti odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

20. Napokon k namietanému porušeniu práva na účinný prostriedok nápravy zaručeného čl. 13 dohovoru ústavný súd uvádza, že uplatňovanie práva vyplývajúceho z čl. 13 dohovoru musí nadväzovať na aspoň obhájitelné tvrdenie (arguable claim) o porušení iného práva chráneného dohovorom [napr. rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vo veci Silver a ostatní proti Spojenému kráľovstvu z 25. 3. 1983]. Článok 13 dohovoru sa tak vzťahuje iba na prípady, v ktorých sa jednotlivcovi podarí preukázať pravdepodobnosť tvrdenia, že sa stal obeťou porušenia práv garantovaných dohovorom (rozsudok ESLP z 27. 4. 1988 vo veci Boyle a Rice proti Spojenému kráľovstvu, séria A, č. 131). Z citovanej judikatúry ESLP vyplýva zrejma súvislosť práva zaručeného čl. 13 dohovoru a s ostatnými právami, ktoré dohovor garantuje.

21. Vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd ústavnú sťažnosť ako celok odmietol, dospel k rovnakému záveru aj o zjavnej neopodstatnenosti tej časti námietok sťažovateľov, ktorými namietali porušenie práva na účinný prostriedok nápravy podľa čl. 13 dohovoru.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. mája 2021

Peter Molnár
predseda senátu